1. ספ' שמות ל'

טו העשיר לא־ירבה והדל לא
ימעיט ממחצית השקל לתת את־תרומת יהוה לכפר על־
טז נפשתיכם: ולקחת את־כסף הכפרים מאת בני ישראל ונתת
אתו על־עבדת אהל מועד והיה לבני ישראל לזכרון לפני
יהוה לכפר על־נפשתיכם:
יז יח וידבר יהוה אל־משה לאמר: ועשית כיור נחשת וכנו נחשת
לרחצה ונתת אתו בין־אהל מועד ובין המזבח ונתת שמה
יט כ מים: ורחצו אהרן ובניו ממנו את־ידיהם ואת־רגליהם: בבאם
אל־אהל מועד ירחצו־מים ולא ימתו או בגשתם אל־המזבח
כא לשרת להקטיר אשה ליהוה: ורחצו ידיהם ורגליהם ולא
ימתו והיתה להם חק־עולם לו ולזרעו לדרתם:
כב כג וידבר יהוה אל־משה לאמר: ואתה קח־לך בשמים ראש
מר־דרור חמש מאות וקנמן־בשם מחציתו חמשים ומאתים
כד וקנה־בשם חמשים ומאתים:

שמות פרק לא

יז : ביני ובין בני ישראל אות הוא לעלם כי־ששת ימים
עשה יהוה את־השמים ואת־הארץ וביום השביעי שבת
יח וינפש ויתן אל־משה ככלתו לדבר אתו
בהר סיני שני לחת העדת לחת אבן כתבים באצבע אלהים:
א וירא העם כי־בשש משה לרדת מן־ההר ויקהל העם על־
אהרן

שמות פרק לב

ז וידבר יהוה אל־משה לך־רד כי שחת עמך אשר העלית
ח מארץ מצרים: סרו מהר מן־הדרך אשר צויתם עשו להם
עגל מסכה וישתחוו־לו ויזבחו־לו ויאמרו אלה אלהיך
ט ישראל אשר העלוך מארץ מצרים: ויאמר יהוה אל־משה
י ראיתי את־העם הזה והנה עם־קשה־ערף הוא: ועתה הניחה
יא לי ויחר־אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול: ויחל משה
את־פני יהוה אלהיו ויאמר למה יהוה יחרה אפך בעמך אשר
יב הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה: למה יאמרו
מצרים לאמר ברעה הוציאם להרג אתם בהרים ולכלתם
מעל פני האדמה שוב מחרון אפך והנחם על־הרעה לעמך:
יג זכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת להם
בך ותדבר אלהם ארבה את־זרעכם ככוכבי השמים וכל־
יד הארץ הזאת אשר אמרתי אתן לזרעכם ונחלו לעלם: וינחם
יהוה על־הרעה אשר דבר לעשות לעמו:

המשך לב'

ל ויהי ממחרת ויאמר משה אל־העם אתם חטאתם חטאה
גדלה ועתה אעלה אל־יהוה אולי אכפרה בעד חטאתכם:
לא וישב משה אל־יהוה ויאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדלה
לב ויעשו להם אלהי זהב: ועתה אם־תשא חטאתם ואם־אין
לג מחני נא מספרך אשר כתבת: ויאמר יהוה אל־משה מי
לד אשר חטא־לי אמחנו מספרי: ועתה לך נחה את־העם אל
אשר־דברתי לך הנה מלאכי ילך לפניך וביום פקדי ופקדתי
לה עליהם חטאתם: ויגף יהוה את־העם על אשר עשו את־
לג א העגל אשר עשה אהרן: [illegible] וידבר יהוה אל־משה
לך עלה מזה אתה והעם אשר העלית מארץ מצרים אל־
הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר
ב לזרעך אתננה: ושלחתי לפניך מלאך וגרשתי את־הכנעני
ג האמרי והחתי והפרזי החוי והיבוסי: אל־ארץ זבת חלב
ודבש כי לא אעלה בקרבך כי עם־קשה־ערף אתה פן־
ד אכלך בדרך: וישמע העם את־הדבר הרע הזה ויתאבלו
ה ולא־שתו איש עדיו עליו: ו

המשך שמות לג

יב ויאמר משה אל־יהוה ראה אתה אמר אלי העל את־העם
הזה ואתה לא הודעתני את אשר־תשלח עמי ואתה אמרת
יג ידעתיך בשם וגם־מצאת חן בעיני: ועתה אם־נא מצאתי
חן בעיניך הודעני נא את־דרכך ואדעך למען אמצא־חן
יד בעיניך וראה כי עמך הגוי הזה: ויאמר פני ילכו והנחתי
טו לך: ויאמר אליו אם־אין פניך הלכים אל־תעלנו מזה:
טז ובמה ׀ יודע אפוא כי־מצאתי חן בעיניך אני ועמך הלוא
בלכתך עמנו ונפלינו אני ועמך מכל־העם אשר על־פני
האדמה:
יז ויאמר יהוה אל־משה גם את־הדבר הזה אשר דברת אעשה
יח כי־מצאת חן בעיני ואדעך בשם: ויאמר הראני נא את־
יט כבדך: ויאמר אני אעביר כל־טובי על־פניך וקראתי בשם
יהוה לפניך וחנתי את־אשר אחן ורחמתי את־אשר ארחם:
כ ויאמר לא תוכל לראת את־פני כי לא־יראני האדם וחי:
כא כב ויאמר יהוה הנה מקום אתי ונצבת על־הצור: והיה בעבר
כבדי ושמתיך בנקרת הצור ושכתי כפי עליך עד־עברי:

6 תלמוד בבלי ברכות ז'

א"ר יוחנן משום ר' יוסי (ה) מנין שהקב"ה מתפלל שנאמר °והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי תפלתם לא נאמר אלא תפלתי מכאן שהקב"ה מתפלל. מאי מצלי אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב יה"ר מלפני שיכבשו רחמי את כעסי ויגולו רחמי על מדותי ואתנהג עם בני במדת רחמים ואכנס להם *לפנים משורת הדין. תניא א"ר ישמעאל בן אלישע פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים וראיתי אכתריאל יה ה' צבאות שהוא יושב על כסא רם ונשא ואמר לי ישמעאל בני ברכני אמרתי לו יה"ר מלפניך שיכבשו רחמיך את כעסך ויגולו רחמיך על מדותיך ותתנהג עם בניך במדת הרחמים ותכנס להם לפנים משורת הדין ונענע לי בראשו (ג)

וקמ"ל *שלא תהא ברכת הדיוט קלה בעיניך:

8. ראב"ע לג יח

(יח) ויתן. ריקי מות יתמהו, מה עשה משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה. ולא ידעו, אם יעמוד שם עם ה' כמספר הזה וכפל כפלו שנים, לא יוכל לדעת חלק מאלף ממעשה ה' ודרכיו וסוד כל המצות שצוהו, כי יחשבו כי המעשה העיקר. ואיננו[25], רק הלבב והמעשה[26] והלבב והלשון להרגיל[27]. וכן כתוב בפיך ובלבבך לעשותו (דבר' ל יד)[28]. וקדמונינו אמרו[29]: רחמנא לבא בעי. ושורש כל המצות עד שיאהב את ה' בכל נפשו וידבק בו, וזה לא יהיה שלם אם לא יכיר מעשה ה' בעליונים ובשפלים וידע דרכיו. וככה אמר הנביא, כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי (ירמי' ט כג), אז יתברר לו, כי ה' עושה חסד משפט וצדקה בארץ (שם), ולא יוכל לדעת ה' אם לא ידע נפשו ונשמתו וגופו, כי כל מי שלא ידע מהות נפשו, חכמת מה לו.

9. רמב"ן שמות ל'

.. ופירשו[3] דרור מלשון וקראתם דרור (ויקרא כה י), שיהיה חפשי מן הזיוף והתערובת. ואולי נאמר שהצריך הכתוב להיותו חפשי, לומר שיוקח מן הצבי ההוא בהיותו חפשי[4] מתהלך בין ערוגות הבשמים ומתענג כרצונו. כי כאשר ילכד ויעמוד ברשות אדם לא יעשה מור כי אם מעט ואיננו מבושם, וזה דבר ברור.

10. ר' אלימלך מליזנסק

, אדרבה, תן בלבנו שנראה כל אחד מעלת חברינו ולא חסרונם, ושנדבר כל אחד את חברו בדרך הישר והרצוי לפניך, ואל יעלה שום שנאה מאחד על חברו חלילה: ותחזק התקשרותנו באהבה אליך, כאשר גלוי וידוע לפניך, שיהא הכל נחת רוח אליך, וזה עקר כונתנו. ואם אין לנו שכל לכון את לבבנו אליך, אתה תלמדנו אשר נדע באמת כונת רצונך הטוב: ועל כל זאת מתחננים אנחנו לפניך אל מלא רחמים

4. פרקי אבות ו'

אמר רבי יהושע בן לוי: בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת: אוי להם לבריות מעלבונה של תורה! שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף, שנאמר (משלי יא, כב): „נזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם". ואומר (שמות לב, טז): „והלחת מעשה א־להים המה והמכתב מכתב א־להים הוא חרות על הלחת", אל תקרא חרות אלא „חרות", שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה. וכל מי שעוסק בתורה תדיר, הרי זה מתעלה, שנאמר (במדבר כא, יט): „וממתנה נחליאל, ומנחליאל במות".

5. [illegible] אסתר ו'

ויבא המן ויאמר לו המלך וגו' ויאמר המן בלבו *הרשעים ברשות לבם *ויאמר עשו בלבו. *אמר נבל בלבו. *ויאמר ירבעם בלבו. ויאמר המן בלבו. אבל הצדיקים לבם ברשותם. ההדר *וחנה היא מדברת על לבה. *וישם דניאל על לבו. *ויאמר דוד אל לבו. ודומין לבוראן. *ויאמר ה' אל לבו:

(ל) אכפרה בעד חטאתכם. אשים כופר וקנוח וסתימה לנגד. חטאתכם להבדיל ביניכם ובין החטא: (לא) אלהי זהב. (ברכות לב יומא פו) אתה הוא שגרמת להם שהשפעת להם זהב וכל חפצם מה יעשו שלא יחטאו. משל למלך שהיה מאכיל ומשקה את בנו ומקשטו ותולה לו כיס בצוארו ומעמידו בפתח בית זונות מה יעשה הבן שלא יחטא: (ב) ועתה אם תשא חטאתם. הרי טוב איני אומר לך מחני. ואם אין מחני וזה מקרא קצר וכן הרבה: מספרך. (ברכות לב) מכל התורה כולה שלא יאמרו עלי שלא הייתי כדאי לבקש עליהם רחמים: (לד) אל אשר דברתי לך. יש כאן לך אצל דבור במקום אליך וכן (מלכים א ב) לדבר לו על אדוניהו: הנה מלאכי. ולא אני:

7. רש"י
שמות לב

רד מגדולתך לא נתתי לך גדולה אלא בשבילם באותה שעה נתנדה משה מפי ב"ד של מעלה: שחת עמך. שחת העם לא נאמר אלא עמך ערב רב שקבלת מעצמך וגיירתם ולא נמלכת בי ואמרת טוב שידבקו גרים בשכינה הם שחתו והשחיתו: (ט) קשה ערף. מחזירין קשי ערפם לנגד מוכיחיהם וממאנים לשמוע: (י) הניחה לי. עדיין לא שמענו שהתפלל משה עליהם והוא אומר הניחה לי אלא כאן פתח לו פתח והודיעו שהדבר תלוי בו שאם יתפלל עליהם לא יכלם (שמ"ר):

*6. המשך ברכות ז'

: וא"ר יוחנן משום רבי יוסי טובה מרדות אחת בלבו של אדם יותר מכמה מלקיות שנא' °ורדפה את מאהביה וגו' ואמרה אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה וריש לקיש אמר יותר ממאה מלקיות שנאמר °תחת גערה במבין מהכות כסיל מאה: וא"ר יוחנן משום ר' יוסי שלשה דברים בקש משה מלפני הקב"ה ונתן לו בקש שתשרה שכינה על ישראל ונתן לו שנאמר °הלוא בלכתך עמנו *בקש שלא תשרה שכינה על עובדי כוכבים ונתן לו שנאמר °ונפלינו אני ועמך בקש להודיעו דרכיו של הקב"ה ונתן לו שנא' °הודיעני נא את דרכיך:

11. אור החיים לג יא

..) ודבר ה' וגו' פנים אל פנים. הכונה בזה הוא כפי שעור ההכנה שהיה עושה משה להקבלת פני שכינה לאותו שעור תהיה ההשגה מפנים העליונים כי כפי אשר יכין אדם עצמו להשפעת הקדשה ישיג, ואומרו כאשר ידבר איש אל רעהו, יתבאר לדרכנו על דרך אומרו (משלי כ"ז) כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם פרוש כי הלבבות ישכלו בנעלם אם לאהב אם לשנא כי כפי אשר יכין האדם לבו לאהב חברו כמו כן יתבונן לב חברו לאהב אותו, והוא אומרו כאשר ידבר איש אל רעהו, שלא יאהבהו אם לא יכין לבו להיות גם הוא רעהו כמו כן דבר ה' פנים אל פנים, ומעתה יבחין אדם מה הוא עם קונו אם לבבו יתאוה ויחשק בה' ובעבודתו הנה זה סימן כי ה' אהבו:

12.
[illegible] ספר אורות
אורות ישראל

א. אהבת ישראל והעבודה של הסניגוריא על הכלל ועל הפרטים איננה רק עבודה הרגשית לבדה, כיאם מקצע גדול בתורה, והכמה עמוקה ורחבה, רבת הענפים, שכולם צומחים ויונקים מלשד טל אור תורת חסד.

ב. אהבת ישראל היא תולדת מהאמונה באורה האלהי של כנסת ישראל, שהוא לה סגולה עצמית שלא תזוז ממנה בכל חליפות הזמנים. ביותר צריכה אהבה עליונה זו, וסבתה האמונה הפנימית בשורש האלהי שלה, להיות מתעוררת בקרב אנשי לב ורוח בעת ירידתה של האומה במצב הרוח, בעת אשר רמיכת קודש וזלזול דת יראו בכל תוקף ועז, — להבחין שעם־כל־זה כח ישראל גדול הוא ועצום לאלהיו, ולהסתכל במאור הפנימי, החודר את רוח הכלל, ושמשכנו הוא ג"כ בכל נפש פרטית שבישראל בגלוי או בסתר, גם בנפש הנסוגה מאד, אשר סרה הרבה מדרך ד'. הגילוי שמגלה הצדיק, האוהב את עצמיותה של האומה בכל עז חייו, את הטוב האלהי הצפון בקרבה, פועל לטובה על האיש העוסק בסניגוריה האמיתית הזאת, לרוממו מעל שפלות החיים הגסים והמוגבלים, ההולכים קדורנית כזעפם העגום. והפעולה חוזרת באורח סגולי על כללות האומה ופרטיה, להכניס בם כח מעורר לחן ולחסד־אל, שיפלס להם אורח לתשובה מאהבה.

ג. האהבה הגדולה, שאנחנו אוהבים את אומתנו, לא תסמא את עינינו מלבקר את כל מומיה, אבל הננו מוצאים את עצמיותה, גם אחרי הבקורת היותר חפשית, נקיה מכל מום. כולך יפה רעיתי ומום אין בך.

2. מלכים א' יח

כא ויגש אליהו אל־כל־העם
ויאמר עד־מתי אתם פסחים על־שתי הסעפים אם־יהוה
האלהים לכו אחריו ואם־הבעל לכו אחריו ולא־ענו העם
כב אתו דבר: ו

[illegible] יח

לט וירא כל־
העם ויפלו על־פניהם ויאמרו יהוה הוא האלהים יהוה הוא
האלהים: ס

מלכים א' יט

ח ויקם ויאכל וישתה וילך
בכח ׀ האכילה ההיא ארבעים יום וארבעים לילה עד הר
ט האלהים חרב: ויבא־שם אל־המערה וילן שם והנה דבר־
יהוה אליו ויאמר לו מה־לך פה אליהו: ויאמר קנא קנאתי
ליהוה ׀ אלהי צבאות כי־עזבו בריתך בני ישראל את־
מזבחתיך הרסו ואת־נביאיך הרגו בחרב ואותר אני לבדי
יא ויבקשו את־נפשי לקחתה: ויאמר צא ועמדת בהר לפני
יהוה והנה יהוה עבר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר
סלעים לפני יהוה לא ברוח יהוה ואחר הרוח רעש לא ברעש
יב יהוה: ואחר הרעש אש לא באש יהוה ואחר האש קול
יג דממה דקה: ויהי ׀ כשמע אליהו וילט פניו באדרתו
ויצא ויעמד פתח המערה והנה אליו קול ויאמר מה־לך
יד פה אליהו: ויאמר קנא קנאתי ליהוה ׀ אלהי צבאות
כי־עזבו בריתך בני ישראל את־מזבחתיך הרסו ואת־
נביאיך הרגו בחרב ואותר אני לבדי ויבקשו את־נפשי
טו לקחתה: ויאמר יהוה אליו לך שוב לדרכך
מדברה דמשק ובאת ומשחת את־חזאל למלך על־ארם:
טז ואת יהוא בן־נמשי תמשח למלך על־ישראל ואת־אלישע
בן־שפט מאבל מחולה תמשח לנביא תחתיך: ו

3. יחזקאל לו

כ ויבוא אל־הגוים אשר־באו
שם ויחללו את־שם קדשי באמר להם עם־יהוה אלה ומארצו
כא יצאו: ואחמל על־שם קדשי אשר חללהו בית ישראל בגוים
כב אשר־באו שמה: לכן אמר לבית־ישראל כה
אמר אדני יהוה לא למענכם אני עשה בית ישראל כי אם־
כג לשם־קדשי אשר חללתם בגוים אשר־באתם שם: וקדשתי
את־שמי הגדול המחלל בגוים אשר חללתם בתוכם וידעו
הגוים כי־אני יהוה נאם אדני יהוה בהקדשי בכם לעיניהם:
כד ולקחתי אתכם מן־הגוים וקבצתי אתכם מכל־הארצות
כה והבאתי אתכם אל־אדמתכם: וזרקתי עליכם מים טהורים
וטהרתם מכל טמאותיכם ומכל־גלוליכם אטהר אתכם:
כו ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם והסרתי את־
לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר: ואת־רוחי אתן
כז בקרבכם ועשיתי את אשר־בחקי תלכו ומשפטי תשמרו
כח ועשיתם: וישבתם בארץ אשר נתתי לאבתיכם והייתם לי
כט לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים: והושעתי אתכם מכל
טמאותיכם וקראתי אל־הדגן והרביתי אתו ולא־אתן עליכם
רעב: